

**Uzasadnienie do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu
z dnia 29 września 2014 r.
w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037**

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat, pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037 (zwany dalej „Obszarem”) został zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2008 r., opublikowaną 12 lutego 2009 r. (wejście w życie 6 marca 2009 r.), a powiększenie Obszaru Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r., którą opublikowano 8 lutego 2011 r. (wejście w życie 1 marca 2011 r.)

Obszar położony jest na terenie gmin: Bolków, Męcinka, Paszowice w powiecie jaworskim; Świerzawa, Złotoryja gm. Miejska, Złotoryja gm. Wiejska, Wojcieszów w powiecie złotoryjskim; Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki w powiecie jeleniogórskim; Marciszów w powiecie kamiennogórskim.

Obszar wyznaczono w celu zachowania we właściwym stanie ochrony następujących siedlisk przyrodniczych wymienionych w Załączniku I oraz gatunków roślin i zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE L.92.206.7, Dz. U. UE-sp.15-2- 102 ze zm.), tj.:

- 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*)
- *6110 Skały wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (*Alyso-Sedion*)
- *6120 Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*)
- *6230 Górskie i nizinne murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie)
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- 6510 Nizinne i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*)
- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)
- *7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*
- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- 8150 Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe
- *8160 Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne ze zbiorowiskami ze *Stipion calamagrostis*

- 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*
- 8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*)
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion*)
- 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*)
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*)
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*)
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*)
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe
- *91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)
- 1421 Włosocień delikatny *Trichomanes speciosum*
- 1902 Obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*
- 4066 Zanościca serpentynowa *Asplenium adulterinum*
- 4096 Mieczyk błotny *Gladiolus palustris*
- 1308 Mopek *Barbastella barbastellus*
- 1318 Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*
- 1323 Nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*
- 1324 Nocek duży *Myotis myotis*
- 1337 Bóbr *Castor fiber*
- 1355 Wydra *Lutra Lutra*
- 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus (Triturus cristatus cristatus)*
- 1096 Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*
- 1149 Koza *Cobitis taenia*
- 1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*
- 6169 Przeplatka matura *Hypodryas matura*
- 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*
- *1084 Pachnica dębowa *Osmoderma eremita (Osmoderma barnabita)*
- 6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*
- 6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*

Projekt planu zadań ochronnych dla Obszaru został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra

Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 ze zm.).

Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru było utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) *Dyrektywy Siedliskowej*.

Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się w styczniu 2013 roku, w ramach realizacji projektu „*Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski*”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach działania 5.3 priorytetu V.

Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ww. ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Obszar Góry i Pogórze Kaczawskie obejmuje powierzchnię 35005,3 ha i położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w zlewniach rzek Kaczawa i Bóbr. W obszarze dominują lasy mieszane stanowiące ponad 50 % obszaru, w tym głównie grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, kwaśne dąbrowy, żyzne i kwaśne buczyny. Pozostałą część Obszaru zajmują głównie siedliska rolnicze i łąki (przede wszystkim niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie oraz zmiennowilgotne łąki trzęślicowe). Tereny stanowią własność mieszaną: własność państwową (głównie tereny znajdujące się pod zarządem Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe) oraz własność prywatną. Obszar jest kluczowy dla gatunków bazyfilnych i neutrofilnych, dobrze zachowane są siedliska leśne, w szczególności jaworzyny i buczyny, występuje tu szereg siedlisk naskalnych. W Obszarze występuje – na jednym z dwóch stwierdzonych w Polsce stanowisk – włosień delikatny. Obszar istotny również dla innych roślin naczyniowych – zanokcicy serpentynowej oraz szeregu gatunków storczyków, w tym obuwika pospolitego. Ponadto Obszar jest ważny dla nietoperzy - położone w granicach Obszaru Jaskinie Połomu są jednym z największych zimowisk nocka dużego w Polsce, istotnym zimowym stanowiskiem mopka oraz miejscem hibernacji nocka łydkowłosego.

W wyniku prac terenowych prowadzonych w trakcie opracowania przedmiotowego planu zweryfikowano listę przedmiotów ochrony w Obszarze i zaproponowano aktualizację Standardowego Formularza Danych, zwanego dalej „SDF”, poprzez usunięcie z listy przedmiotów ochrony siedliska 6120 Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe *Koelerion glaucae*. Siedlisko podawane było z Obszaru omyłkowo, w ślad za danymi literaturowymi, w których wskazywano na występowanie zespołu *Tunico-Poetum compressae* z bazaltowych wzgórz północno- wschodniej części Pogórza Kaczawskiego. Zespół ten występował w połowie lat 90-tych ubiegłego wieku m.in. na Krzyżowej Górze koło Sichowa, późniejsze badania prowadzone po roku 2000 – w tym kontrola terenowa z roku 2013 w ramach prac nad planem zadań ochronnych, zwanym dalej „PZO”, nie potwierdziły jego obecności, tym samym siedlisko powinno zostać wykreślone z SDF jako niereprezentowane w Obszarze w momencie jego utworzenia. Ponadto zaproponowano zmianę kategorii populacji gatunku 1355 Bóbr *Castor fiber* na D (nieznacząca) – gatunek nie

będący przedmiotem ochrony, ale możliwe jest jego występowanie w Obszarze, z uwagi na fakt, iż podczas prac nad PZO w roku 2013 nie stwierdzono aktualnych stanowisk gatunku w Obszarze. Wprawdzie w trakcie spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy w 2014 r. uzyskano informację o świeżych śladach bytowania bobra na potoku Kamiennik, jednakże położone w granicach Obszaru tereny nie są istotne dla tego gatunku, w związku z czym nie powinien być wykazywany jako przedmiot ochrony Obszaru.

Powyższe pozwoliło na opracowanie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych Obszaru z uwzględnieniem również zmian dotyczących innych przedmiotów ochrony: zmienione parametry siedlisk przyrodniczych (wielkość zajmowanej powierzchni, reprezentatywność, stan zachowania i ocenę ogólną) i gatunków (stan siedlisk, ocena znaczenia dla Obszaru), jak również uzupełniono opis Obszaru, wartość przyrodniczą, znaczenie oraz zagrożenia. Stosowny wniosek o wprowadzenie zmian w SDF Obszaru zostanie przekazany do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Podczas prac nad projektem planu oceniono stan ochrony oraz zagrożenia dla poszczególnych przedmiotów ochrony. Nie stwierdzono zagrożeń istniejących dla siedlisk 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*. Najważniejszymi zagrożeniami dla siedlisk łąkowych są zaniechanie lub brak koszenia, zarzucenie pasterstwa, sukcesja oraz gatunki inwazyjne i problematyczne (trzcinnik piaskowy, nawłocie, ostrożeń polny). Wśród zagrożeń dla siedlisk naskalnych wymienia się sukcesję. Natomiast ze zidentyfikowanych zagrożeń w odniesieniu do siedlisk leśnych wskazać należy na zbyt mały udział martwego drewna oraz obce gatunki inwazyjne (niecierpek drobnokwiatowy) i problematyczne gatunki rodzime (trzcinnik piaskowy, gatunki nitrofilne). Zagrożeniem dla dwóch siedlisk – 8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania oraz 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe – jest wydobycie kopalin – są one położone w obrębie pola wydobycia na górze Połom, a dotychczasowe plany dalszej eksploatacji wskazywały na możliwość ich zniszczenia. Zagrożeniem dla siedliska 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników jest z kolei zanieczyszczenie wód powierzchniowych oraz regulowanie koryt rzecznych.

W odniesieniu do gatunków roślin zagrożenia wynikają z aktów wandalizmu (1421 włosocień delikatny, 1902 obuwik pospolity, zagrożenie potencjalne dla 4066 zanokcica serpentynowa), zmiany składu gatunkowego – sukcesja (1902 obuwik pospolity, 4066 zanokcica serpentynowa), zmniejszenie populacji lub wyginięcie gatunku (1421 włosocień delikatny, 4096 mieczyk błotny) oraz wydobycie kopalin w przypadku 1902 obuwika pospolitego (dwa stanowiska położone w obrębie pola wydobycia Góry Połom). Ponadto dla 4096 mieczyka błotnego potencjalne zagrożenia stanowią działania wynikające z niewłaściwego użytkowania łąk, przede wszystkim zaniechanie koszenia, co prowadzić może do eutrofizacji siedliska gatunku i zmiany jego składu gatunkowego.

W przypadku nietoperzy (1308 mopek, 1318 nocek łydkowłosy, 1323 nocek Bechsteina, 1324 nocek duży) zagrożeniem istniejącym jest fragmentacja tras przelotów oraz żerowisk (głównie na odcinku leśnym między Świnami a Kłonicami), możliwość zniszczenia jaskiń Góry Połom stanowiących zimowisko oraz miejsce rojenia nietoperzy z uwagi na fakt, iż dotychczasowe plany eksploatacji funkcjonującego w jej obrębie kamieniołomu wskazywały na możliwość zniszczenia jaskiń; brak zabezpieczenia głównych

zimowisk nietoperzy w obszarze (ww. jaskiń Połomu) przed penetrowaniem ich przez ludzi; w przypadku 1323 nocka Bechsteina i 1324 nocka dużego założono nieprawidłową kratę w Jaskini Imieninowej w Nowych Rochowicach (zbyt małe odległości pomiędzy elementami pionowymi), co utrudnia wlot nietoperzom. Wśród zagrożeń potencjalnych do najważniejszych zaliczyć należy usuwanie żywopłotów i zagajników, wycinkę lasu, usuwanie podszytu, usuwanie martwych i zamierających drzew, stosowanie biocydów i substancji chemicznych.

Dla 1355 wydry głównym zagrożeniem są prace regulacyjne i modyfikacje prowadzone w korycie cieków i rzek, jak również wycinka drzew wzdłuż nich (utrata schronień, zubożenie żerowisk). Zagrożenie przypadkowej śmierci wydry w wyniku kolizji z pojazdami wynika z kolei z lokalizacji jej siedlisk wzdłuż rzeki Kaczawy, w bezpośrednim sąsiedztwie drogi szybkiego ruchu. Zagrożenia potencjalne związane są przede wszystkim z tworzeniem barier migracyjnych w obrębie korytarza ekologicznego tego gatunku (poprzeczne konstrukcje, przepusty i małe mosty), zanieczyszczeniem wód powierzchniowych przyczyniającym się do zubożenia bazy pokarmowej, sąsiedztwem dróg w odniesieniu do mniejszych cieków stanowiących siedliska wydry, wycinką drzew wzdłuż rzeki Bóbr.

Wśród owadów nie zidentyfikowano zagrożeń istniejących dla 1060 czerwończyka nieparka oraz *1084 pachnicy dębowej (w przypadku *1084 wskazuje się na zagrożenia potencjalne związane z niewłaściwie prowadzoną chirurgią drzew nieuwzględniającą biologii gatunku oraz usuwanie drzew stanowiących jego siedlisko).

Zagrożeniem dla 6169 przeplatki matorny jest z kolei izolacja populacji prowadząca do chowu wsobnego oraz zmiany w siedlisku gatunku (zamieranie jesionu wyniosłego, przewidziana w Planie Urządzania Lasu, zwanym dalej „PUL”, rębnia w obrębie wydzielenia z gatunkiem).

W przypadku motyli związanych z siedliskami łąkowymi, tj. 6177 modraszka telejusza oraz 6179 modraszka nausitousa zagrożeniem jest niewłaściwe użytkowanie siedlisk łąkowych, tj. nadmierny wypas lub koszenie, jak również brak użytkowania. W obydwu sytuacjach skutkiem jest zmiana składu gatunkowego, a w przypadku braku użytkowania – dodatkowo występuje proces sukcesji wtórnej (zarastanie bylinami, krzewami, drzewami) oraz inwazja nawłoci późnej.

W odniesieniu do 1014 poczwarówki zwężonej zagrożeniem jest ewolucja biocenotyczna – znajdująca się w bezpośrednim sąsiedztwie płatu turzycowiska będącego siedliskiem gatunku łąka zarasta.

Zagrożenia nie zostały określone dla następujących przedmiotów ochrony Obszaru: 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*), *7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*, 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, 1166 traszka grzebieniasta, 1096 minóg strumieniowy, 1149 koza - z uwagi na brak wiedzy na temat ich występowania w Obszarze.

Dla siedlisk i gatunków, dla których zidentyfikowano zagrożenia, wskazano cele działań ochronnych oraz ustalono konkretne działania ochronne w zakresie ochrony czynnej i/lub działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. Ponadto działania z zakresu ochrony czynnej

(ekstensywne użytkowanie kośne, kośno- pastwiskowe, pastwiskowe) wskazano również siedliska 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie oraz związanego z siedliskami łąkowymi gatunku 1060 czerwonończyk nieparek, pomimo, iż nie zostały one zweryfikowane w terenie na etapie prac nad planem zadań ochronnych i nie zdefiniowano dla nich zagrożeń istniejących – utrzymanie siedliska przyrodniczego oraz siedliska gatunku wymaga użytkowania rolniczego, a zapis taki umożliwi zastosowanie odpowiedniego pakietu z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Ochrony czynnej wymagają 6210 Murawy kserotermiczne, *6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe oraz siedliska łąkowe 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie i związane z nimi gatunki motyli – 6177 modraszek telejus, 6179 modraszek nausitous i 1060 czerwonończyk nieparek, gdzie konieczne jest prowadzenie ekstensywnego użytkowania rolnego, a także w niektórych przypadkach usunięcie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków bądź wycinka drzew i krzewów. Oprócz tego konieczne jest mechaniczne usuwanie gatunków inwazyjnych/konkurujących i/lub nalotu drzew i krzewów w obrębie siedlisk *6110 Skały wapienne i neutrofile z roślinnością pionierską, 6430 Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne (wraz z koszeniem płatów siedliska), 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion van delii* oraz gatunku 4066 zanokcica serpentynowa. W przypadku siedliska 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników wskazuje się na konieczność zmniejszenia zanieczyszczeń poprzez uporządkowanie gospodarki wodno- ściekowej. Z kolei dla siedliska 8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania konieczne jest zabezpieczenie jego stanowisk przed niekontrolowanym ruchem, a także zachowanie siedlisk położonych w obrębie kamieniołomu w Wojcieszowie poprzez odpowiednie prowadzenie dalszej eksploatacji.

Spośród siedlisk leśnych ochrony czynnej wymagają siedliska 9110 Kwaśne buczyny, 9130 Żyzne buczyny, 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 9190 Kwaśne dąbrowy, *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, *91I0 Ciepłolubne dąbrowy, gdzie niezbędne jest zwiększenie ilości martwego drewna. Natomiast w odniesieniu do siedliska 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe należy usuwać gatunki niezgodne z siedliskiem, a także zapewnić utrzymanie siedliska w obrębie Góry Połom. W przypadku siedlisk 9190 Kwaśne dąbrowy i *91I0 Ciepłolubne dąbrowy należy pozostawić część płatów siedlisk (odpowiednio 5 - 10% i 20%) bez zabiegów gospodarczych. W siedlisku 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny cięcia rębne należy wykonywać rębiami złożonymi ze średnim i długim okresem odnowienia.

W przypadku części stanowisk gatunku 1902 obuwik pospolity należy usuwać drzewa i podrosty drzew powodujące zacienienie stanowisk oraz należy zachować stanowiska położone w obrębie Połomu, a w odniesieniu do jednego stanowiska zlokalizowanego w obrębie Wojcieszów Górny konieczne jest prowadzenie ekstensywnej gospodarki kośnej. W odniesieniu do 1421 włosocienia delikatnego konieczne jest wyznaczenie strefy ochrony stanowiska.

Działania ochronne w odniesieniu do nietoperzy mają na celu zabezpieczenie zimowisk wszystkich gatunków stanowiących przedmioty ochrony poprzez utrzymanie krat lub ich zamontowanie, po uprzednim

sprawdzeniu konieczności ich wstawienia. W odniesieniu do wszystkich gatunków konieczne jest również zachowanie korytarzy ekologicznych oraz utrzymanie zimowisk nietoperzy w Jaskiniach Połomu. W przypadku 1308 mopka, 1323 nocka Bechsteina i 1324 nocka dużego wskazano na konieczność ograniczenia cięć rębnych w okresie 1 czerwca – 15 lipca oraz pozostawianie starodrzewu i drzew dziuplastych. Dla 1324 nocka dużego należy również utrzymać kryjówki kolonii rozrodczych w Lipie i Myślaborzu.

Dla 1355 wydry działania ochronne polegać mają przede wszystkim na ograniczeniu działań prowadzących do niszczenia jej schronień oraz zubożenia bazy pokarmowej, tj. ograniczenie prac regulacyjnych cieków oraz wycinki nadbrzeżnych zadrzewień. Wskazuje się również na konieczność kontynuacji prac związanych z odtworzeniem składu gatunkowego ryb właściwego dla rzek i cieków położonych w obszarze poprzez dalsze zarybianie (ryby stanowić będą pokarm wydry).

Działania dla *1084 pachnicy dębowej polegają przede wszystkim na utrzymaniu stanowisk gatunku poprzez pozostawianie drzew stanowiących siedlisko gatunku. Wskazane jest również objęcie ochroną w formie pomnika przyrody alei lipowej przy drodze Chełmiec- Myślinów- Muchów oraz uzupełnienie przedmiotowej alei młodymi drzewami: lipą drobnolistną i dębem szypułkowym.

Z kolei utrzymanie obecnego sposobu użytkowania wymagane jest dla 1014 poczwarówki zwężonej i 6169 przeplatki maturalnej.

Uzupełnienie stanu wiedzy zaplanowano dla wszystkich siedlisk przyrodniczych występujących w obszarze oraz gatunków: 1902 obuwik pospolity, 4096 mieczyk błotny, 1308 mopek, 1318 nocek łydkowłosy, 1323 nocek Bechsteina, 1324 nocek duży, 1355 wydra, 1166 traszka grzebieniasta, 1096 minóg strumieniowy, 1149 koza pospolita, 1014 poczwarówka zwężonej, 6169 przeplatka maturalna.

Wskazany monitoring dotyczy kontroli wykonywania działań ochronnych oraz stanu zachowania płatów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, liczebności nietoperzy w okresie hibernacji oraz występowania gatunków 1014 poczwarówka zwężona i 6169 przeplatka maturalna. Do zaplanowanego w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych monitoringu stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków wykorzystana zostanie metoda Państwowego Monitoringu Środowiska, zwanego dalej „PMŚ”, jednakże częstotliwość monitoringu została dostosowana do uwarunkowań przyrodniczych (np. siedlisk leśnych nie co 3 lata, a w 6 i 9 roku obowiązywania PZO). Jest ona wystarczająca dla określenia stanu ochrony przedmiotów ochrony w ramach planu zadań ochronnych, jak również pozwoli na zaobserwowanie ewentualnych zmian zachodzących w siedlisku.

Plan zadań ochronnych zawiera wskazanie do zmiany w istniejącym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Paszowice, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Zmiany w dokumencie planistycznym dotyczą odstąpienia od planowanego zainwestowania (budowa Zbiornika Grobla- Pogwizdów) z uwagi na fakt, iż realizacja ustaleń planu wpłynęłaby znacząco negatywnie na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie.

W odniesieniu do całego przedmiotowego obszaru konieczne jest opracowanie planu ochrony. Aktualny stan wiedzy nie jest wystarczający do odpowiedniego zaplanowania ochrony w Obszarze w celu zachowania lub poprawy stanu ochrony przedmiotów ochrony - konieczne jest uzupełnienie stanu wiedzy na temat wszystkich siedlisk przyrodniczych w obszarze, rozpoznanie terenowe nie obejmowało niektórych z nich: *6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe, 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie, 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska, *7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*, 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, 9110 Kwaśne buczyny; w odniesieniu do niektórych siedlisk jest nieznaczące – 10-30%: 6210 Murawy kserotermiczne, 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, *8160 Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne ze zbiorowiskami ze *Stipion calamagrostis*, 9130 Żyzne buczyny, 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach, 9190 Kwaśne dąbrowy, *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe; w stosunku do pozostałych siedlisk, gdzie rozpoznanie terenowe obejmowało od 50- 100 % powierzchni siedliska w obszarze wskazano na konieczność uzupełnienia stanu wiedzy nt. stanowisk nieobjętych rozpoznaniem terenowym oraz poszukiwanie nowych stanowisk danego siedliska w Obszarze (np.8150 Śródkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe); uzupełnienia stanu wiedzy wymagają również stanowiska 1902 obuwika pospolitego oraz – w celu rozstrzygnięcia kwestii występowania w obszarze – 4096 mieczyka błotnego. W odniesieniu do nietoperzy: 1308 mopek, 1323 nocek Bechsteina, 1324 nocek duży konieczne jest uzupełnienie wiedzy na temat rojenia nietoperzy w Obszarze oraz rozpoznanie dziennych kryjówek leśnych i lepsze poznanie żerowisk; należy uzupełnić inwentaryzację wydry o okres jesienno- zimowy, dający większą możliwość wykrywania gatunku; wskazanym jest uzupełnienie wiedzy na temat występowania 1014 poczwarówki zwężonej oraz 6169 przeplatki maturny na innych stanowiskach w Obszarze; w trakcie prac nad planem zadań ochronnych rozpoznaniem terenowym nie zostały objęte gatunki zwierząt 1166 traszka grzebieniasta, 1096 minóg strumieniowy, 1149 koza, co należy uzupełnić.

Biorąc pod uwagę powyższe wskazania luk w wiedzy na temat przedmiotów ochrony w Obszarze oraz fakt, iż jest to obszar duży, w którym bogactwo przyrodnicze uwarunkowane jest specyficzną budową geologiczną (wapień, bazalty, serpentynity), silnym zróżnicowaniem morfologicznym, niskim stopniem przekształcenia krajobrazu w związku z czym ingerencja w przedmiotowy Obszar (m.in. ewentualna urbanizacja, wznowienie bądź kontynuacja eksploatacja surowców skalnych, rozwój turystyki „agresywnej”, zamiana łąk na inne typy użytkowania, budowa zbiorników przeciwpowodziowych, przekształcanie terenów stanowiących korytarze migracyjne zwierząt) może doprowadzić do zniszczenia jego zasobów przyrodniczych wpływając negatywnie na przedmioty ochrony Obszaru – konieczne jest sporządzenie planu ochrony, poprzedzonego pełną inwentaryzacją przedmiotowego Obszaru (co przyczyni się również do zweryfikowania wszystkich danych przyrodniczych na temat Obszaru, często wykluczających się i rodzących konflikty), co pozwoli na określenie stabilnych reguł i zasad postępowania w Obszarze na stosunkowo długi okres czasu, wskazanie „warunków brzegowych” jakie musi spełnić zagospodarowanie przestrzenne oraz

prowadzona w Obszarze działalność, aby nie szkodzić celom ochrony Natura 2000, a podmiotom działającym w Obszarze da większą przewidywalność i pewność, jak wymogi ochrony Obszaru wpłyną na ich działalność.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa.

Pierwsze spotkanie informacyjne, na którym przedstawiono założenia projektu POIS.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski”, współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, listę obszarów, dla których sporządzane będą plany zadań ochronnych oraz zasady współpracy odbyło się w dniu 4 marca 2010 r. Na spotkanie zaproszone zostały właściwe samorządy gminne na terenie których znajdują się obszary Natura 2000, dla których planowane było opracowywanie planów zadań ochronnych.

W dniu 30 kwietnia 2011 r. w Biuletynie Informacji Publicznej i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zamiarze przystąpienia do opracowania projektów planów zadań ochronnych dla 35 obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim, w tym dla przedmiotowego Obszaru. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia m.in. do Urzędów Gmin: Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, Marciszów, Męcinka, Paszowice, Złotoryja; Urzędów Miast: Bolków, Wojcieszów, Złotoryja oraz Urzędu Miasta i Gminy Świerzawa.

Następnie w dniu 29 listopada 2012 r. na stronie internetowej (Biuletyn Informacji Publicznej) i w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (na tablicy ogłoszeń) oraz w Gazecie Wyborczej o zasięgu wojewódzkim ukazało się obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 listopada 2012 r. informujące o przystąpieniu przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu do sporządzenia projektów planów zadań ochronnych dla 5 obszarów Natura 2000, w tym dla obszaru Góry i Pogórze Kaczawskie. Obwieszczenie zostało również przekazane w celu jego upublicznienia m.in. do Urzędów Gmin: Janowice Wielkie: 5 grudnia – 31 grudnia 2012 r., Jeżów Sudecki: 4 grudnia 2012 r. – 2 stycznia 2013 r., Marciszów: 30 listopada – 21 grudnia 2012 r., Męcinka: 30 listopada – 17 grudnia 2012 r., Paszowice: 5 grudnia 2012 r. – 9 stycznia 2013 r., Złotoryja: 3 grudnia – 28 grudnia 2012 r.; Urzędów Miast: Bolków: 3 grudnia – 27 grudnia 2012 r., Wojcieszów: 3 grudnia – 27 grudnia 2012 r., Złotoryja: 30 listopada – 27 grudnia 2012 r. oraz Urzędu Miasta i Gminy Świerzawa: 3 grudnia – 31 grudnia 2012 r., a także przekazane zostało do m.in. do Starostwa Powiatowego w Jeleniej Górze: 4 grudnia – 28 grudnia 2012 r., Starostwa Powiatowego w Kamiennej Górze: 1 grudnia – 31 grudnia 2012 r., Starostwa Powiatowego w Jaworze: 3 grudnia 2012 r. – 3 stycznia 2013 r. oraz Starostwa Powiatowego w Złotoryi: 3 grudnia – 31 grudnia 2012 r..

W procesie prac nad planem zadań ochronnych dla Obszaru zorganizowano trzy spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, na które zaproszono osoby i podmioty prowadzące działalność gospodarczą w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, grupę ekspertów oraz inne zainteresowane strony. Podczas spotkań omówiono zasady pracy nad projektem planu

zadań ochronnych, przedstawiono obecny stan wiedzy o Obszarze i jego przedmiotach ochrony. Poza tym omawiano kwestie korekty granic Obszaru, Standardowego Formularza Danych, zapisy dokumentów planistycznych oraz rzeczywiste i potencjalne zagrożenia, jakie zidentyfikowano w Obszarze. Uzgodniono także cele ochrony, ustalono działania ochronne oraz określono zasady monitoringu działań ochronnych i przedmiotów ochrony.

Obwieszczeniem z dnia 1 kwietnia 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) i w związku z art. 28 ust.4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu 3 kwietnia 2014 r. Projekt zarządzenia udostępniono również na Platformie Informacyjno – Komunikacyjnej (pzo.gdos.gov.pl) w dniach 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r. Obwieszczenie było również wywieszane na tablicach ogłoszeń do Urzędów Gmin: Janowice Wielkie: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., Jeżów Sudecki: 4 kwietnia – 25 kwietnia 2014 r., Marciszów: 4 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., Męcinka: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., Paszowice: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., Złotoryja: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.; Urzędów Miast: Bolków: 3 kwietnia - 24 kwietnia 2014 r., Wojcieszów: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., Złotoryja: 3 kwietnia – 22 maja 2014 r. oraz Urzędu Miasta i Gminy Świerzawa: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., a także przekazane zostało do m.in. do Starostwa Powiatowego w Jeleniej Górze: 9 kwietnia – 5 maja 2014 r., Starostwa Powiatowego w Kamiennej Górze: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r., Starostwa Powiatowego w Jaworze: 4 kwietnia – 25 kwietnia 2014 r. oraz Starostwa Powiatowego w Złotoryi: 3 kwietnia – 24 kwietnia 2014 r.

Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków.

Uwagi do projektu zarządzenia przekazane przez Klub Przyrodników rozpatrzono następująco:

1. Uwaga dotycząca przedwczesnego usuwania gatunków z SDF lub obniżania oceny na D nie została uwzględniona. Kwestia ta dotyczy jedynie 1337 bobra *Castor fiber*, którego występowanie stwierdza się tylko na 1 stanowisku w obszarze (na podstawie prac terenowych w trakcie opracowania PZO oraz w oparciu o materiały będące w posiadaniu Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu, zwanej dalej „RDOŚ”),
2. Uwaga dotycząca wskazania dodatkowych zagrożeń dla siedliska 3260 polegających np. na odźwirowywaniu, remoncie i odbudowie zabudowy regulacyjnej nie została uwzględniona – zagrożenie takie nie zostało zidentyfikowane w trakcie prac nad PZO,
3. Uwaga dotycząca zmiany kodu zagrożenia dla siedliska 6510 zlokalizowanego na terenie działki nr 86 obręb Gorzanowice została uwzględniona – zagrożeniu nadano kod J02.05.04 Zbiorniki wodne,

4. Uwaga dotycząca podania dla niezwerfikowanych terenowo w trakcie prac nad PZO płatów siedlisk 6520 zagrożeń na podstawie danych pochodzących z 2010 r. nie została uwzględniona – żaden płat siedliska 6520 nie został zwerfikowany w trakcie prac nad PZO, w ocenie eksperta nie jest uzasadnione przypisywanie zagrożeń na podstawie danych sprzed ponad 4 lat,
5. Uwaga dotycząca zaakcentowania dodatkowego zagrożenia dla siedliska *91I0 i być może 9190 polegającego na praktykach leśnych lub procesach naturalnych prowadzących do silniejszego rozwoju podrostu i podszytu nie została uwzględniona – zagrożenie takie nie zostało zidentyfikowane w trakcie prac nad PZO, ponadto płaty siedliska *91I0 od lat są obserwowane, nie stwierdzono takich procesów,
6. Uwaga dotycząca zmiany kodu zagrożenia z J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska na B02 Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji nie została uwzględniona – kod zagrożenia i opis właściwie oddają jego charakter,
7. Uwagi dotyczące formułowania celów działań ochronnych:
 - a) nie jest jasne, co oznacza np. stawiana jako cel „poprawa stanu siedliska” – co powinno być poprawione i jak bardzo – uwaga została uwzględniona. Cele działań ochronnych dotyczące poprawy stanu siedlisk zostały skorygowane i dopasowane do typu siedliska i gatunku;
 - b) cele nie powinny odnosić się do nie zdefiniowanych prawnie stanów ochrony FV, U1, U2 – uwagi nie uwzględniono, gdyż użyte oznaczenia stanu ochrony poszczególnych przedmiotów ochrony są zgodne z treścią załącznika do obowiązującego ww. *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000*, FV – właściwy stan ochrony, U1 – stan niezadawalający, U2 – stan zły,
 - c) cel *zachowanie siedliska w niepogorszonym stanie (co najmniej na U1)* oznacza dopuszczenie do pogorszenia ocen wskaźników z FV do U1, a wskaźników niekardynalnych nawet do U2, ponadto utrzymanie stanu U1 niekoniecznie jest „niepogorszeniem”, gdyż stan ten może oznaczać np. stały powolny ubytek powierzchni siedliska – uwagi nie uwzględniono, sformułowany cel dotyczy oceny całości siedliska, jaki ma być osiągnięty pod koniec obowiązywania PZO, a nie oceny poszczególnych płatów,
 - d) w opisie celów należy wprost opisać, jakie kryteria i wskaźniki powinny być spełnione, by uznać cel za osiągnięty – uwaga nie została uwzględniona, gdyż zdefiniowane cele wskazują ogólny kierunek działań zmierzających do zachowania lub poprawy stanu gatunku lub siedliska, natomiast zaplanowane działania ochronne ukierunkowane są na poprawę poszczególnych wskaźników w zależności od stanu i potrzeb danego przedmiotu ochrony.
8. Uwaga dotycząca określenia znaczenia terminu „ekstensywne” użytkowanie trwałych użytków zielonych i wprowadzenia konkretnych kryteriów „ekstensywności” - uwaga nie została uwzględniona, gdyż nie ma potrzeby definiowania terminu funkcjonującego od dłuższego czasu w praktyce, którego znaczenie jest powszechnie znane,
9. Uwaga dotycząca wskazania dodatkowego celu ochrony dla siedliska 8310 polegającego na powstrzymaniu procesu zniszczenia jaskiń w wyniku funkcjonowania kamieniołomu na Połomie nie

została uwzględniona – dla płatów tego siedliska położonego w obrębie góry Połom zaplanowano działanie ochronne: *Wydobycie wapienia w obrębie kamieniołomu w Wojcieszowie prowadzi w sposób zapewniający zachowanie siedliska.*

10. Uwaga dotycząca wskazania dla siedlisk leśnych celu działań ochronnych polegającego na poprawie ich struktury nie została uwzględniona. Celem działań ochronnych dla większości siedlisk leśnych jest ich zachowanie w niepogorszonym stanie (co najmniej U1). Wskazane działania ochronne docelowo służąc mają poprawie struktury siedlisk leśnych, jednakże w ocenie eksperta okres obowiązywania PZO może być niewystarczający do osiągnięcia tego celu, co jednak nie wyklucza, że stan ten ulegnie poprawie do stanu właściwego.
11. Uwagi dotyczące:
 - a) sformułowania zapisu działania ochronnego „*użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW*”, stanowiące, że takie określenie odwołuje się do przyszłych, nieistniejących jeszcze dokumentów, ponadto nie ma gwarancji, że odpowiedni pakiet w przyszłym PROW będzie rzeczywiście właściwy dla ochrony wskazanego siedliska,
 - b) braku w obecnej propozycji PROW 2014 – 2020 pakietu ukierunkowanego na ochronę modraszków, a proponowane pakiety ochrony łąk nie gwarantują usunięcia istotnego zagrożenia dla modraszków,
 - c) zalecenia, że w opisie działania należy konkretnie wskazać warunki brzegowe których stosowanie jest właściwym środkiem ochronnym dla siedliska modraszków,

nie zostały uwzględnione, gdyż wprowadzony zapis jest prawidłowy. Zapis nie odnosi się do przyszłych, nieistniejących dokumentów, ale do obecnie obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, zwanego dalej „PROW”. Natomiast przyszły PROW podlegał będzie szerokim konsultacjom i zapisy tego programu powinny uwzględniać ochronę elementów przyrodniczych, a eksperci kwalifikujący użytki zielone do programu winni uwzględnić również obecność motyli.

Motyle mogą być związane z różnymi typami siedlisk łąkowych, wpisanie sztywnych wartości nie daje możliwości dostosowania zapisów do indywidualnych wymagań w konkretnym przypadku. Ponadto wskazanie szczegółowych warunków brzegowych mogłoby spowodować brak zgodności zapisów PZO z przyszłym PROW, co mogłoby prowadzić do braku możliwości kwalifikowania siedliska do programu, co z kolei wiązałoby się z brakiem korzyści dla realizującego program,
12. Uwaga dotycząca wskazania konkretnych płatów siedlisk, które mają być pozostawione bez ingerencji nie została uwzględniona. W odniesieniu do siedliska priorytetowego 9110* wskazano najbardziej cenne płaty, które należałoby wyłączyć z gospodarki leśnej, natomiast w przypadku siedliska 9190 wybranie powierzchni bez zabiegów pozostawiono do decyzji zarządców gruntów z uwagi na powszechność występowania tego siedliska w Obszarze.
13. Uwaga dotycząca zastosowania dla wszystkich typów siedlisk leśnych trwałego pozostawienia całych wybranych wydzieleń bez zabiegów gospodarczych - uwaga nie została uwzględniona, gdyż w obrębie wielu wydzieleń z siedliskami leśnymi wymagane jest prowadzenie zabiegów gospodarczych lub

przebudowa drzewostanu poprzez stopniowe ograniczanie gatunków niezgodnych z typem siedliska i nie może być zaliczone do drzewostanów referencyjnych,

14. Uwagi dotyczące wprowadzenia zaleceń dla leśnych siedlisk przyrodniczych w następującym zakresie:
 - a) określenia przyrodniczych składów drzewostanów, do jakich należy dążyć w gospodarce leśnej na poszczególnych siedliskach, oraz w przebudowie sztucznych drzewostanów, które obecnie sztucznie fragmentują siedliska przyrodnicze - uwaga nie została uwzględniona. Nie ma potrzeby wskazywania konkretnych gatunków do odnowień, gdyż na etapie sporządzania PUL określone są składy gatunkowe odnowień, które kształtowane są zgodnie z określonym w literaturze fachowej składem drzewostanu dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych,
 - b) pozostawienie w gospodarce leśnej nienaruszonych 5-10% każdego użytkowanego rębnie drzewostanu (z wyraźnym wskazaniem minimalnego wskaźnika % dotyczącego każdego użytkowanego rębnie wydzielenia), z pozostawieniem biogrup do naturalnej śmierci i rozkładu - uwaga nie została uwzględniona. W ramach prac nad planem ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność jego zastosowania.
 - c) pozostawienie nienaruszonych fragmentów drzewostanu w strefach przypotokowych – uwaga nie została uwzględniona, gdyż w ramach prac nad planem dla obszaru ekspert nie stwierdził potrzeby wprowadzania takiego działania, obecny sposób użytkowania zasobów leśnych nie wskazuje na konieczność jego zastosowania.
 - d) stosowanie podwyższonego wieku dojrzałości rębnej drzewostanów - uwaga nie została uwzględniona, gdyż wiek rębności drzewostanów jest określony w PUL i nie podlega modyfikacji w ramach PZO,
15. Uwaga wskazująca, że niektóre zidentyfikowane zagrożenia nie mają zaplanowanych żadnych przeciwdziałających im środków ochronnych nie została uwzględniona ze względu na fakt, iż nie wskazano których konkretnie zapisów dotyczy uwaga, a w ocenie organu zaproponowane działania ochronne zostały dostosowane do stwierdzonych zagrożeń,
16. Uwaga dotycząca uzupełnienia zarządzenia o wskazania do zmian w istniejących planach zagospodarowania przestrzennego została uwzględniona w odniesieniu do Uchwały Rady Gminy Paszowice z dnia 28 października 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego MPZP ZBIORNIK GROBLA - POGWIZDÓW, z uwagi na fakt, iż realizacja ustaleń planu z pewnością wpłynęłaby negatywnie na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie.

Natomiast w odniesieniu do pozostałych analizowanych na etapie opracowaniu projektu PZO dokumentów planistycznych brak jest wystarczających danych i informacji, aby wnioskować o ich zmianę. W przypadku dokumentów planistycznych, których ustalenia obejmują tereny, w obrębie których występują siedliska przyrodnicze lub/i siedliska gatunków w dokumentacji PZO wskazane jest, iż realizacja ustaleń planu uzależniona od przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania; ewentualna realizacja winna uwzględniać wymogi ochrony siedlisk oraz w jak najmniejszym stopniu w nie ingerować. Wynika to z faktu, iż przeznaczenie danego terenu w miejscowym planie zagospodarowania

przestrzennego pod dane zainwestowanie nie oznacza, iż cały teren ulegnie przekształceniu, a występujące tam elementy środowiska przyrodniczego ulegną – w sposób pośredni lub bezpośredni – zniszczeniu. W przypadku przedmiotowych dokumentów planistycznych możliwe jest takie poprowadzenie inwestycji, że ich realizacja nie wpłynie znacząco negatywnie na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie (procedura oceny oddziaływania na środowisko/ obszar Natura 2000, w oparciu o pełną informację na temat zakresu danej inwestycji, ostatecznie przesądzi o możliwości ich realizacji).

17. Pozostałe zgłoszone uwagi nie dotyczą projektu zarządzenia tylko dokumentacji planu, nie są zatem przedmiotem analizy na obecnym etapie postępowania.

Uwagi zgłoszone przez ZW Lhoist S.A. jednostka produkcyjna w Wojcieszowie zostały rozpatrzone następująco:

1. Uwaga dotycząca usunięcia zagrożenia potencjalnego dla siedliska 6210 C01 Górnictwo w kopalniach i kamieniołomach nie została uwzględniona. Niezależnie od faktu, iż murawy wykształcają się na powierzchniach objętych wcześniej działalnością górnictwem, stwierdzić należy, iż w przypadku wznowienia wydobycia, które objęłoby m.in. powierzchnie z murawami siedlisko to mogłoby ulec zniszczeniu.
2. Uwaga dotycząca uzupełnienia stanu wiedzy na temat płatów siedlisk 6210 i 9150 w obrębie kamieniołomu na Połomie jest słuszna (w dokumentacji pzo zmieniono ocenę stanu zachowania tych płatów na stan nieznany), jednakże nie było potrzeby zmiany zapisów zarządzenia w tym zakresie, ponieważ dla siedlisk 6210 i 9150 przewidziane jest działanie polegające na uzupełnieniu stanu wiedzy o tych siedliskach w obrębie całego obszaru Natura 2000.
3. Uwaga dotycząca usunięcia działań ochronnych w odniesieniu do płatów siedliska 6210 położonych na półkach skalnych w obrębie góry Połom związanego z właściwym użytkowaniem trwałych użytków zielonych, z uwagi na fakt, iż półki skalne nie są i nie będą powierzchniami trwałych użytków zielonych, została uwzględniona. Jednocześnie dla tych płatów wskazano działanie polegające na okresowym (co najmniej raz na 3 lata) koszeniu płatów siedliska.
4. Uwaga dotycząca przeniesienia w odniesieniu do siedliska 9150 zagrożenia istniejącego *C01. Wydobycie kopalin* do zagrożeń potencjalnych została uwzględniona. Obecnie prowadzone wydobycie nie powoduje zmian w powierzchni siedliska. Jednocześnie zmieniono kod zagrożenia zgodnie z obowiązującą kodyfikacją określoną w drodze decyzji Komisji Europejskiej w sprawie standardowego formularza danych - C01. 04.01. Kopalnie odkrywkowe
5. Uwaga dotycząca usunięcia w odniesieniu do siedliska 9150 działania ochronnego „*Prowadzenie eksploatacji w sposób zapewniający zachowanie siedliska w obrębie kamieniołomu wapienia w Wojcieszowie*” lub jego zmianę na „*Prowadzenie eksploatacji w sposób zapewniający nie pogorszenie stanu zachowania siedliska w obszarze Natura 2000*” nie została uwzględniona. Jednakże mając na względzie ww. uwagę oraz fakt, iż do brzmienia tego działania ochronnego uwagę wniosła również Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska zapis działania zmieniono na: Eksploatację wapienia w obrębie

kamieniołomu w Wojcieszowie prowadzić w sposób nie powodujący znaczącego negatywnego oddziaływania na siedlisko.

6. Uwaga dotycząca przeniesienia w odniesieniu do gatunku 1902 zagrożenia istniejącego *C01. Wydobycie kopalin* do zagrożeń potencjalnych została uwzględniona. Obecnie prowadzone wydobycie nie obejmuje powierzchni, na których występuje gatunek. Jednocześnie zmieniono kod zagrożenia zgodnie z obowiązującą kodyfikacją określoną w drodze decyzji Komisji Europejskiej w sprawie standardowego formularza danych - C01. 04.01. Kopalnie odkrywkowe
7. Uwaga dotycząca usunięcia w odniesieniu do gatunku 1902 działania ochronnego „*Prowadzenie eksploatacji w sposób zapewniający zachowanie gatunku w obrębie kamieniołomu wapienia w Wojcieszowie*” nie została uwzględniona. Wprowadzanie obecnie stanowiska tego gatunku nie znajdują się w zasięgu oddziaływania kamieniołomu, jednakże z uwagi na rangę gatunku w Obszarze należy zwrócić szczególną uwagę na ochronę jego stanowisk i ich zabezpieczenie przed np. przypadkowym zniszczeniem.
8. Pozostałe zgłoszone uwagi nie dotyczą projektu zarządzenia tylko dokumentacji planu, nie są zatem przedmiotem analizy na obecnym etapie postępowania.

Uwagi zgłoszone przez Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych zostały rozpatrzone następująco:

1. Uwaga dotycząca wykreślenia z nazwy kodu zagrożenia dla siedliska 3260 słowa *leśnictwem* nie została uwzględniona. Nazwa kodów została określona w drodze decyzji Komisji Europejskiej w sprawie standardowego formularza danych i nie może być zmieniona. Natomiast w opisie zagrożenia wskazane jest, iż dotyczy ono zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa.
2. Uwaga dotycząca zmiany opisu zagrożenia istniejącego *J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska* w odniesieniu do siedlisk: 9110 Kwaśne buczyny, 9130 Żyzne buczyny, 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 9190 Kwaśne dąbrowy, *91EO Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe z *Zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew powoduje zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednoczenie jego struktury przestrzennej oraz zanik siedlisk saproksylicznych bezkręgowców* na *Struktura wiekowa drzewostanów oraz ilość martwego drewna stojącego i leżącego w niektórych płatach ogranicza różnorodność biologiczną* nie została uwzględniona. Zmodyfikowano jednak zapis na: „*Zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew w większości płatów siedliska powoduje ograniczanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednoczenie jego struktury przestrzennej oraz zanik siedlisk saproksylicznych bezkręgowców.* W ocenie ekspertów wskaźnik martwego drewna oceniany według parametrów Państwowego Monitoringu Środowiska w większości płatów leśnych siedlisk przyrodniczych w obszarze nie jest osiągnięty.
3. Uwaga dotycząca usunięcia zagrożenia istniejącego *Zbyt mała ilość stojących lub leżących martwych lub obumierających drzew powoduje zubażanie różnorodności biologicznej siedliska i ujednoczenie jego struktury przestrzennej oraz zanik siedlisk saproksylicznych bezkręgowców*” w odniesieniu do siedlisk 9150 i *91I0 została uwzględniona. W odniesieniu do siedliska 9150 nie jest oceniany wskaźnik *martwe*

drewno, natomiast w odniesieniu do siedliska *9110 wskaźnik martwe drewno został oceniony jako właściwy (FV) lub nieznan (XX). W związku z powyższym w odniesieniu do siedliska 9150 działanie ochronne polegające na pozostawianiu drzew martwych i zamierających zmieniono na: *Zabiegi hodowlane prowadzić w sposób zmierzający do uzyskania drzewostanów różnowiekowych i różnogatunkowych* – zgodnie z metodyką Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, zawnego dalej „GIOŚ”, jednym ze wskaźników struktury i funkcji ocenianym dla tego siedliska jest struktura drzewostanu na stanowisku.

4. Uwaga dotycząca usunięcia z opisu zagrożenia I01. Obce gatunki inwazyjne w odniesieniu do siedlisk *9180 i *9110 zapisu: *Problemem lokalnie jest występowanie muflona Ovis ammon, który w dużych liczebnie populacjach wkracza na tereny skalistych wąwozów (rezerwaty „Wąwóz Siedmicy”, Wąwóz Lipa”, wąwóz koło Kamienicy) wywołując miejscami bardzo silną erozję stokową i niszcząc runo zbiorowisk leśnych, w tym 9180/ 9110 (obecnie nie wpływa to na obniżenie oceny siedliska) nie została uwzględniona. Podczas badań terenowych na siedliskach eksperci regularnie widywali kierdle muflona. Wpływ wywierany przez ten gatunek na roślinność kserotermiczną i zbiorowiska naskalne (zarówno leśne, jak i nieleśne) jest dostatecznie dobrze udokumentowany badaniami prowadzonymi w Sudetach, po czeskiej stronie granicy.*
5. Uwaga dotycząca zmiany zagrożenia oraz jego opisu w odniesieniu do gatunku 1902 z: *K02.01. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) - Obuwik jest gatunkiem światłoządnym, stąd też sukcesja zbiorowisk leśnych związana ze wzrostem zacienienia, lub też intensywny rozwój siewek i podrostu drzew wpływają ograniczająco na jego zdolności do kwitnienia i wytwarzania nasion na J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska – Niesprzyjające zmiany warunków w drzewostanie związane ze wzrostem zacienienia (rozwój podrostu drzew, rozwój krzewów) wpływają ograniczająco na jego zdolności do kwitnienia i wytwarzania nasion* została uwzględniona. Proponowane zmiany właściwie oddają charakter zagrożenia.
6. Uwaga dotycząca zmiany zapisu zagrożenia dla gatunku 6169 *B02.02 Wycinka lasu- Wycinka jesionów - w planie urządzania lasu dla nadleśnictwa Lwówek Śląskie w wydzieleniu 207 g planowa jest rębnia IV d, a w wydzieleniu 207 d trzebież późna – w trakcie tych zabiegów należy dążyć do zachowania jesionów w drzewostanie na J03.01 Utrata lub zmniejszenie określonych cech siedliska – Zmiany składu gatunkowego drzewostanów z powodu eliminacji jesionów porażonych przez chorobę grzybową* nie została uwzględniona. Usuwanie jesionu, nawet zgodne z planem urządzania lasu, szkodzi populacji przeplatki matorny. Wbrew temu co pisze wnioskodawca „gospodarka leśna, w tym trzebieże i rębnie nie są zagrożeniem dla siedlisk leśnych czy siedlisk gatunków leśnych”, wycinanie rośliny żywicielskiej gąsienic przeplatki matorny, a więc eliminacja bazy pokarmowej gąsienic, bez możliwości skutecznego odnowienia (nie podsadzanie jesionu ze względu na zamieranie jesionu) nie służy utrzymaniu populacji gatunku. Z tego też względu nie uwzględniono również uwagi dotyczącej zmiany zapisu działania ochronnego dla gatunku 6169 z *Utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania lasu; zachowanie jesionu mimo gospodarczego użytkowania drzewostanu na Utrzymanie dotychczasowego sposobu*

użytkowania lasu; z zachowaniem podczas cięć planowych zdrowych jesionów mimo gospodarczego użytkowania drzewostanu, za wyjątkiem drzew z objawami choroby zamierania jesionu wyniosłego. Jednocześnie z opisu zagrożenia usunięto fragment: – w trakcie tych zabiegów należy dążyć do zachowania jesionów w drzewostanie (zgodnie z uwagą fragment ten opisuje działanie ochronne).

7. Uwaga dotycząca zmiany podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działania ochronnego w odniesieniu do siedliska *6110 polegającego na *usunięciu nalotu drzew i krzewów oraz pojedynczych egzemplarzy drzew i krzewów zacieniających ściany skalne (poza sezonem lęgowym) i wywiezienie biomasy poza obszar siedliska* poprzez wpisanie na pierwszym miejscu organu sprawującego nadzór nad obszarem oraz wykreśleniu Nadleśnictwa Złotoryja (z uwagi na brak płatów przedmiotowego siedliska w jego obrębie) została uwzględniona. Obecny zapis brzmi: *Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem/zarządcą/ dzierżawcą terenu*. Tym samym zarówno Nadleśnictwo Złotoryja, jak i Nadleśnictwo Jawor nie są wymieniane w tej części zarządzenia, wskazać przy tym należy, że płaty siedliska zlokalizowane są na terenie Nadleśnictwa Złotoryja (część wydzieleń: 13-30-2-14-327-a-00, 13-30-2-14-327 -c-00). Analogicznie zmieniono podmiot odpowiedzialny za wykonanie drugiego działania dla ww. siedliska *Usunięcie gatunków inwazyjnych z powierzchni siedliska i jego otoczenia w terminie od 1 listopada do 15 marca*.
8. Uwaga dotycząca zmiany podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działania *Usuwanie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków zaburzających strukturę i funkcję siedliska: likwidacja stanowisk gatunków inwazyjnych (rdestowce, nawłocie)* w odniesieniu do siedliska 6430 poprzez wykreślenie jako podmiotu odpowiedzialnego Nadleśnictwa Jawor została uwzględniona. Obecny zapis brzmi: *Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem/zarządcą/ dzierżawcą terenu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu zwany dalej „RZGW”*.
9. Uwaga dotycząca zmiany podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działania *zabezpieczenie otworów jaskiń przed niekontrolowanym ruchem* w odniesieniu do siedliska 8310 została uwzględniona w ten sposób, że zapisowi nadano brzmienie *Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem/zarządcą/ dzierżawcą terenu*. Jednocześnie nie uwzględniono uwagi dotyczącej wskazania dokładnych lokalizacji jaskiń (w kolumnie obszar wdrażania) z uwagi na fakt, iż działanie dotyczy konkretnych jaskiń położonych w obrębie Góry Połom, wymienionych z nazwy.
10. Uwaga dotycząca wpisania w obszarze wdrażania w odniesieniu do siedlisk 6110, 6210, 6410, 6430, 6510, 9110, 9130, 9170, 9190, *9110 pełnych adresów leśnych nie została uwzględniona. Nie ma potrzeby tak szczegółowego rozpisywania adresów leśnych jak w zaproponowanej formule z uwagi na fakt, że jednostki zarządzające lasami państwowymi posiadają doskonałe narzędzia umożliwiające lokalizację działań ochronnych na podstawie danych przestrzennych.
11. Uwaga dotycząca modyfikacji zapisów podmiotu odpowiedzialnego za wykonywanie działań obligatoryjnych w odniesieniu do siedliska 6510 polegającej na wpisaniu na pierwszym miejscu organu sprawującego nadzór nad obszarem ponieważ działanie to nie mieści się w ramach prowadzonej przez nadleśnictwo działalności nie została uwzględniona. Realizacja działań obligatoryjnych wynika z zasady

wzajemnej zgodności i jest powiązana z płatnościami bezpośrednimi. Ponadto zapis "właściciel lub posiadacz obszaru" umożliwi skorzystanie z płatności związanych z realizacją pakietów PROW niezależnie od tego kto o taką płatność będzie wnioskował..

12. Uwaga dotycząca modyfikacji zapisów podmiotu odpowiedzialnego za wykonywanie działań fakultatywnych w odniesieniu do nieleśnych siedlisk przyrodniczych: 6210, 6410, 6510, polegającej na wpisywaniu na pierwszym miejscu organu sprawującego nadzór nad obszarem, ponieważ działanie to nie mieści się w ramach prowadzonej przez nadleśnictwo działalności nie została uwzględniona. Zapis ten umożliwi skorzystanie z płatności związanych z realizacją pakietów PROW niezależnie od tego kto o taką płatność będzie wnioskował. Jednocześnie zapis dotyczący podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań fakultatywnych, zarówno w odniesieniu do ww. siedlisk, jak i siedliska 6520 i gatunków 1060, 6177 i 6179 zmieniono na: *Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu utruty dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządcą nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.*
13. Uwaga dotycząca zmiany zapisu działania ochronnego dla siedliska 9150 z: *Podczas wykonywania zabiegów gospodarczych na powierzchni z siedliskiem przyrodniczym usuwać sosnę, świerka, modrzew z warstwy drzewostanu i podszytu* na *Podczas wykonywania zabiegów gospodarczych na powierzchni z siedliskiem przyrodniczym stopniowo usuwać sosnę, świerka, modrzew z warstwy drzewostanu i podszytu* została uwzględniona. Przedmiotowe działania mogą być wykonywane stopniowo, założeniem dla jego wykonania nie było jednorazowe przeprowadzenie ww. zabiegów.
14. Uwaga dotycząca zmiany działania ochronnego dla siedliska 9170 z: *Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym cięcia rębne wykonywać rębniami złożonymi z wydłużonym okresem odnowienia. Jako docelowe dla drzewostanów z siedliskiem przyjąć rębnie złożonych ze średnim i długim okresem odnowienia na Zaplanować w nowych planach urządzania lasu dla Nadleśnictw Jawor, Lwówek Śl., Śnieżka, Złotoryja jako docelowych dla drzewostanów w siedlisku przyrodniczych 9170 niewyłączonych z gospodarczego użytkowania, rębni złożonych ze średnim i długim okresem odnowienia* nie została uwzględniona. Plan zadań ochronnych nie może odnosić się do przyszłych, nieistniejących jeszcze dokumentów.
15. Uwaga dotycząca wykreślenia z obszaru wdrażania dla siedliska 9190 wydzielenia 13-10-2-07-20-i-00 w Leśnictwie Kłaczyna Nadleśnictwa Jawor z uwagi na fakt, iż jest to lity drzewostan świerkowy w wieku 76 lat została uwzględniona.
16. Uwaga dotycząca wykreślenia dla siedliska 9190 działania ochronnego polegającego na *Pozostawieniu części płatów siedliska (10 % w obszarze) bez zabiegów gospodarczych* z uwagi na fakt, iż możliwość wykonywania zabiegów gospodarczych jest niezbędna do zachowania trwałości drzewostanów nie została

uwzględniona. Proponowany zapis nie uniemożliwia wkroczenia z zabiegami w przypadku pojawienia się czynników pogarszających stan siedliska (stwierdzonych m.in. po przeprowadzeniu monitoringu stanu zachowania), ma on na celu nie planowanie zabiegów gospodarczych w części płatów. Jednakże zmieniono opis wdrażania działania ochronnego w następujący sposób: 5-10 % siedliska w granicach obszaru oraz uwzględniono uwagę dotyczącą wykreślenia z podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działania Nadleśnictwo Lwówek Śląski, z uwagi na fakt, iż płaty siedliska 9190 nie występują na jego terenie.

17. Uwzględniono uwagę dotyczącą wykreślenia z obszaru wdrażania działania *Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu* dla siedliska *91E0 wydzielen: 13-10-1-05-282-b-00 Leśnictwo Siedmica Nadleśnictwo Jawor i 13-10-2-09-111-h-00 Leśnictwo Kaczorów Nadleśnictwo Jawor z uwagi na fakt, iż stanowią one łąkę (13-10-1-05-282-b-00) oraz grunt pod linią energetyczną (13-10-2-09-111-h-00).
18. Uwzględniono uwagę dotyczącą wykreślenia z obszaru wdrażania działania *Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym pozostawiać drzewa martwe i zamierające z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu* dla siedliska *91I0 wydzielenia: 13-10-1-01-66-a-00 Leśnictwo Męcinka Nadleśnictwo Jawor ze względu na fakt, iż w jego obrębie – z uwagi na znajdujący się tam drzewostan (60% sosna, 20% modrzew, po 10% świerka i jaworu) – ww. siedlisko nie występuje.
19. Uwaga dotycząca wykreślenia dla siedliska *91I0 działania ochronnego polegającego na *Pozostawieniu części płatów siedliska (20 % w obszarze, w tym płaty zlokalizowane pomiędzy Siedmicą a Bazaltową Górą) bez zabiegów gospodarczych* z uwagi na fakt, iż możliwość wykonywania zabiegów gospodarczych jest niezbędna do zachowania trwałości drzewostanów nie została uwzględniona. Proponowany zapis nie uniemożliwia wkroczenia z zabiegami w przypadku pojawienia się czynników pogarszających stan siedliska (stwierdzonych m.in. po przeprowadzeniu monitoringu stanu zachowania), ma on na celu nie planowanie zabiegów gospodarczych w części płatów siedliska, w tym płatów najcenniejszych pod względem przyrodniczym.
20. Uwaga dotycząca zmiany zapisu obszaru wdrażania dla gatunku 1421 z *Ok. w promieniu 100 m od wydzielen 13-30-08-19-x-00, 13-30-2-08-19-t-00 Leśnictwo Jerzmanice* na *W promieniu ok. 100 m od stanowiska gatunku w wydzieleniach 13-30-08-19-x-00, 13-30-2-08-19-t-00 Leśnictwo Jerzmanice* została uwzględniona – granice strefy ochrony ww. gatunku zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin wyznacza się w odniesieniu do lokalizacji stanowiska gatunku. Ostatecznie działaniu nadano brzmienie: *W promieniu ok. 100 m od stanowiska gatunku zlokalizowanego w wydzieleniach 13-30-08-19-x-00, 13-30-2-08-19-t-00 Leśnictwo Jerzmanice.*
21. Uwaga dotycząca weryfikacji lokalizacji stanowisk gatunku 1902 nie została uwzględniona. W pracach nad PZO oparto się m.in. na kilkuletnich badaniach prowadzonych przez zespół dr Jakubskiej- Busse, jednocześnie w uwagach nie wskazano, które lokalizacje są wątpliwe lub niepotwierdzone.

22. Uwaga dotycząca zmiany zapisu działania ochronnego dla gatunku 1902 z *Usuwanie krzewów i podrostu drzew w obrębie zbiorowisk leśnych podczas prowadzenia gospodarki leśnej* na *W wydzieleniach o potwierdzonej na podstawie weryfikacji terenowej obecności gatunku należy usuwać nadmiernie zacinające runo krzewy i zbyt gęste podrosty drzew, szczególnie gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym* nie została uwzględniona. Obuwik pospolity jest gatunkiem ginącym na Dolnym Śląsku, w związku z czym jego ochrona jest szczególnie istotna. Wskazane działanie ochronne dotyczy niewielkiej powierzchni.
23. Uwaga dotycząca wpisania jako podmiotów odpowiedzialnych za działanie ochronne *Usuwanie krzewów i podrostu drzew w obrębie zbiorowisk leśnych podczas prowadzenia gospodarki leśnej* w odniesieniu do gatunku 1902:
- a) na pierwszym miejscu organu sprawującego nadzór nad obszarem nie została uwzględniona,
 - b) na drugim miejscu organ sprawujący nadzór nad rezerwatem w porozumieniu z Nadleśnictwem Złotoryja (z uwagi na fakt, iż obuwik na terenie tego rezerwatu występuje w granicach rezerwatu przyrody „Góra Miłek”) – nie została uwzględniona.
- Powyższe wynika z faktu, iż w odniesieniu do siedliska gatunku położonego poza rezerwatem przyrody planowane działanie ma być wykonywane podczas prowadzenia gospodarki leśnej –sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 nie prowadzi działań związanych z gospodarką leśną. Odnosząc się natomiast do drugiej kwestii (ppkt b) należy zauważyć, że zgodnie z obowiązującym prawem organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 jest jednocześnie organem sprawującym nadzór nad rezerwatem, w związku z czym już został wpisany jako podmiot odpowiedzialny za wykonanie ww. działania ochronnego. Fakt, iż teren Góry Miłek stanowi rezerwat przyrody nie oznacza, iż Nadleśnictwo Złotoryja nie może być wpisane jako podmiot odpowiedzialny za wykonanie przedmiotowego działania, jednakże mając na względzie, iż w rezerwacie nie jest prowadzona gospodarka leśna działanie rozdzielono w zależności od obszaru jego wdrażania i w odniesieniu do siedliska gatunku położonego w rezerwacie przyrody organem odpowiedzialnym za wykonanie działania jest *organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z Nadleśnictwem Złotoryja*. Odnosząc się do uwagi, iż obuwik nie był stwierdzany w tym rejonie od kilku lat należy wskazać, że zgodnie z raportem Państwowego Monitoringu Środowiska w 2014 r. na tym terenie odnaleziono 2 kwitnące pojedyncze osobniki.
24. Uwaga dotycząca usunięcia działania ochronnego dla gatunków 1308, 1323, 1324 *Ograniczenie cięć rębnych w okresie 1 czerwca – 15 lipca w drzewostanach liściastych* nie została uwzględniona. Skorygowano jednak zapis działania doprecyzowując informację, jakie drzewa nie powinny być wycinane: liściaste drzewa z dziuplami (w których mogą być mopki, nocki Bechsteina i sporadycznie nocki duże) i z odstającą korą (pod którą mogą przebywać mopki). W opinii ekspertów prowadzenie wycinki drzew w okresie rozrodczym stanowi duże zagrożenie dla lokalnej populacji nietoperzy. Doprecyzowano również obszar wdrażania: *drzewostan liściasty w obrębie całego Obszaru Natura 2000*.
25. Uwaga dotycząca modyfikacji działania ochronnego dla gatunków 1308, 1323, 1324 z *Pozostawianie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawianie starych drzew do naturalnego rozpadu z wyjątkiem*

sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu na Prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z zapisami obowiązujących planów urządzania lasu w tym pozostawianie w ramach zabiegów z zakresu użytkowania rębnych i przedrębnych martwych i dziuplastych drzew, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu nie została uwzględniona. Obszar jest szczególnie istotny dla ww. gatunków nietoperzy i z uwagi na ich biologię ważnym jest zapewnienie miejsc , które będą wykorzystywane przez nie na kryjówki dzienne i miejsca rozrodu.

26. Uwaga dotycząca wykreślenia z podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie ww. zadania polegającego na ograniczeniu cięć rębnych w okresie czerwiec- lipiec Nadleśnictw Lwówek Śląski i Śnieżka nie została uwzględniona z uwagi na fakt, iż tereny położone w obrębie tych Nadleśnictw również stanowią potencjalne miejsca rozrodu ww. gatunków 1308, 1323, 1324.
27. Uwaga dotycząca wykreślenia z obszaru wdrażania działań obligatoryjnych i fakultatywnych dla gatunku 6177 wskazanych lokalizacji została uwzględniona (wydzielenie 13-10-1-04-180-c-00 stanowi poletko łowieckie; 13-10-1-04-180-g-00 jest drzewostanem dębowo- olchowym w wieku 36 lat; wydzielenie 13-10-1-04-182-c-00 stanowi drzewostan bukowo- dębowy w wieku 146 lat).
28. Pozostałe zgłoszone uwagi (część II) nie dotyczą projektu zarządzenia tylko dokumentacji planu, nie są zatem przedmiotem analizy na obecnym etapie postępowania.

Projekt zarządzenia został przesłany do zaopiniowania do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, zwanej dalej „GDOŚ”. Wszystkie techniczne uwagi GDOŚ zostały uwzględnione, skorygowano błędy stylistyczne, rozszerzono niektóre opisy. Pozostałe uwagi uwzględniono następująco:

1. Załączniki do zarządzenia: nr 3 Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz nr 4 Cele działań ochronnych gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony uzupełniono o informację dotyczącą 1337 bobra *Castor fiber* – wyjaśniający dlaczego nie analizuje się w stosunku do niego zagrożeń oraz nie wskazuje celów działań ochronnych.
2. Uwzględniono uwagę, aby zagrożenie istniejące w odniesieniu do siedliska 6510 A02. Zmiana sposobu uprawy przenieść do zagrożeń potencjalnych – fakt, iż miejscowy plan dopuszcza realizację danej inwestycji na przedmiotowym terenie nie oznacza, iż zostanie ona zrealizowana.
3. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej zmiany kodu zagrożenia istniejącego dla gatunków 1323, 1324 z J.03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska na G05.07 niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak z uwagi na fakt, iż montaż kraty nie był wykonywany w ramach działań z zakresu ochrony czynnej (zadanie nie było również realizowane przez sprawującego nadzór nad obszarem).
4. Uwaga dotycząca występowania takiego samego zagrożenia istniejącego i potencjalnego dla gatunku 1355 – D01.02 – Drogi, autostrady nie wpłynęła na zmianę zapisów zarządzenia z uwagi na fakt,

iż z opisu tych zagrożeń wynika, że dotyczą one innych cieków wodnych położonych w granicach obszaru.

5. Uwaga dotycząca braku zagrożeń istniejących dla gatunku *1084 pomimo stwierdzonego stanu zachowania U1 na dwóch stanowiskach nie została uwzględniona – ekspert, pomimo nadania oceny U1, nie stwierdził zagrożeń istniejących dla gatunku, jednocześnie w dokumentacji pzo wskazał, że ocena jest prawdopodobnie zaniżona ze względu na niedostępność dziupli i ich trudną wykrywalność.
6. Uwzględniono uwagę dotyczącą rozszerzenia opisów celów zadań ochronnych w przypadku jeśli cele te dotyczą poprawy stanu zachowania siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków [w przypadku wydry zmieniono cel ochrony z poprawa stanu zachowania części siedlisk gatunku- rz. Bóbr i pozostałe cieki będące miejscem występowania gatunku- na *zachowanie siedlisk gatunku w niepogorszonym stanie (co najmniej U1)* w odniesieniu do wszystkich siedlisk gatunku w obszarze, gdyż zrealizowanie tego celu będzie wystarczające dla zachowania przedmiotu ochrony] i zimowisk nietoperzy oraz uzupełnienia stanu wiedzy o siedlisku/ gatunku.
7. Uwzględniono uwagę dotyczącą usunięcia właściciela lub dzierżawcę gruntu, placówki naukowej, organizacji pozarządowej - w przypadku realizacji projektów ze środków publicznych z listy podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie działań z zakresu ochrony czynnej, uzupełnienia stanu wiedzy w odniesieniu do nietoperzy i wydry oraz monitoring w odniesieniu do nietoperzy – jako podmiot odpowiedzialny za działania z zakresu ochrony czynnej i uzupełnienie stanu wiedzy wskazano *organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem/zarządcą/ dzierżawcą terenu*, w przypadku monitoringu- *organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 (na stanowiskach objętych państwowym monitoringiem środowiska monitoring przeprowadzić może GIOŚ)*. Zauważyć przy tym należy, że taki zapis podmiotu odpowiedzialnego za wykonanie działań z zakresu ochrony czynnej nie wyklucza możliwości ich realizacji np. przez placówki naukowe lub organizacje pozarządowe w przypadku wyrażenia woli ich wykonania lub w przypadku realizacji projektów z zakresu ochrony czynnej ze środków publicznych (w tym ze środków unijnych).
8. Uwzględniono uwagę dotyczącą usunięcia zapisu: *„zachowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony, położonych na trwałych użytkach zielonych”* z obligatoryjnych działań ochronnych dla trwałych użytków zielonych (siedlisk 6210, 6230, 6410, 6510, 6520 oraz gatunków motyli 1060, 6177 i 6179) z uwagi na fakt, iż zapis ten ma charakter zalecenia/wskazania, a nie mierzalnego działania do wykonania. Zachowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zapewnione będzie poprzez realizację działań ochronnych wskazanych dla poszczególnych przedmiotów ochrony. Jednocześnie opis działania dla wszystkich ww. siedlisk i gatunków rozszerzono o możliwe typy gospodarowania: kośne, kośno- pastwiskowe, pastwiskowe.
9. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej preredagowania zapisu działania ochronnego dla *1084, ponieważ ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy, w związku z czym organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 nie ma możliwości objęcia ochroną tego terenu, może natomiast podejmować rozmowy z właściwym w tym zakresie organem.

10. Uwzględniono uwagę dotyczącą rozszerzenia zapisów na temat zabezpieczenia przed niekontrolowanym ruchem otworów jaskiń będących siedliskiem 8310 oraz utrzymania stanu kraty zabezpieczającej wejście do zimowiska gatunków: 1308, 1323, 1324 w Sztolni w Chmielarzu.
11. Nie uwzględniono uwagi dotyczącej rozszerzenia opisu działania dla 1324 *Utrzymanie kryjówek kolonii rozrodczych w obecnym stanie - zachowanie otworów wlotowych, prowadzenie remontów poza okresem przebywania nietoperzy w kryjówce* – dotyczą one kryjówek kolonii rozrodczej a nie zimowiska, ponadto wskazane jest, jakie działania należy wykonywać.
12. Przeredagowano opisy działań ochronnych dla gatunków 1014 i 6169 (skonkretyzowano rodzaj działań ochronnych) oraz dla siedlisk i gatunków występujących w obrębie góry Połom, tj. 8310, 9150, 1902, 1308, 1318, 1323, 1324 (doprecyzowanie, jaki rodzaj działalności prowadzony jest w obrębie kamieniołomu).
13. Doprecyzowano termin monitoringu stanu zimowisk nietoperzy.
14. Odnośnie uwagi dotyczącej wskazania Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska jako podmiotu odpowiedzialnego za monitoring stanu ochrony przedmiotów ochrony - przeredagowano zapis wskazując, że GIOŚ nie jest podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie monitoringu w ramach planów zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, jednakże na stanowiskach objętych Państwowym Monitoringiem Środowiska, w przypadku posiadania środków, może taki monitoring przeprowadzić. Zapis ten jednoznacznie wskazuje, że to organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 jest odpowiedzialny za monitoring stanu zachowania przedmiotów ochrony Obszaru, dopuszcza się jednak, iż zostanie on wykonany w ramach PMŚ i pozyskane w ten sposób dane wykorzystane zostaną na potrzeby realizacji zapisów planu zadań ochronnych.

Ponadto Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, zwany dalej „RZGW”, odniósł się do zapisów zarządzenia wskazujących RZGW jako podmiot odpowiedzialny za wykonanie działań ochronnych dla siedliska 6430: usuwanie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków zaburzających strukturę i funkcję siedliska, koszenie płatów siedliska. Wskazał, że usuwanie roślinności inwazyjnej nie stanowi priorytetu przy finansowaniu działań związanych z utrzymaniem rzek, w związku z czym wnosi o zapewnienie środków na ich finansowanie. Z uwagi na fakt, iż ww. działania mogą być wykonywane również przy okazji prowadzenia prac związanych z utrzymaniem rzek – zmodyfikowano zapis działań ochronnych dodając, iż działania te mogą być realizowane m.in. podczas realizacji inwestycji przeciwpowodziowych i innych w obrębie doliny rzecznej.

Uwaga odnosząca się do zapisów dotyczących utrzymania korytarzy ekologicznych dla nietoperzy wzdłuż cieków oraz działań ochronnych dla 1355 wydry nie miała wpływu na zmianę zapisów projektu zarządzenia – wskazują one na sposób ochrony gatunków i ograniczenia negatywnego wpływu na nie – nie zakazuje wykonywania czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ludzi i mienia. Ponadto przed wykonywaniem prac związanych z działaniami w obrębie cieków konieczne jest uzyskanie wymaganych prawem zezwoleń/ uzgodnień/ opinii, w czasie których analizowany jest m.in. wpływ danego zamierzenia na

przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 i wskazywane są – jeśli zachodzi taka potrzeba – odpowiednie działania minimalizujące i/lub kompensujące. Ponadto zgłoszono uwagę, aby uzupełnić informację wpływu wycinek wzdłuż cieków wodnych na wydrę, co zostanie uzupełnione w dokumentacji planu oraz wpisać RZGW w zawartej w dokumentacji tabeli *Kluczowe instytucje/osoby dla obszaru i zakres ich odpowiedzialności*.

Uwagi przedłożone przez Dolnośląską Służbę Dróg i Kolei we Wrocławiu, zwaną dalej „DSDiK”, oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, zwany dalej „WIOŚ”, miały charakter informacyjny, w tym wskazywały na brak uwag do projektu zarządzenia. Dodatkowo DSDiK poinformowała, iż w Urzędzie Gminy Męcinka toczą się dwa postępowania administracyjne w sprawie wydania zezwoleń na usunięcie drzew rosnących w pasie drogi wojewódzkiej nr 365 przebiegającej przez przedmiotowy obszar Natura 2000 (w miejscowościach Muchów i Myślinów), natomiast WIOŚ wskazał, iż dokonana w 2013 r. ocena stanu wód powierzchniowych Jednolitych Części Wód rzeki Kaczawy (od źródła do Kamiennika oraz od Kamiennika do Nysy Szalonej) wykazała, że charakteryzuje się ona umiarkowanym stanem/ potencjałem ekologicznym.

Projekt zarządzenia został na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.), uzgodniony przez Wojewodę Dolnośląskiego w dniu 29 września 2014 r.